

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ІНШОМОВНОГО ТЕКСТОВОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ

Валентина КОВАЛЬЧУК (Кіровоград, Україна)

У статті виділені критерії відбору іноземних текстів, які сприяють кращому розумінню змісту навчальної дисципліни «Іноземна мова» студентами немовних факультетів педагогічного вишу.

Ключові слова: критерії відбору іноземного тексту, систематизація, вивчення іноземних мов.

The article outlines the key criteria of the selection of foreign language texts that facilitate a better understanding of the content of the academic discipline "Foreign language" by the students of non-language faculties of pedagogical university.

Key words: criteria of the selection of foreign language text, systematization, foreign language learning.

Уміння читати в усі часи було пріоритетним у вивченні іноземних мов, а сьогодні, у час інтенсивного розвитку інформаційно-комунікативних технологій, набуває нового змісту й значення, що надає навчальній дисципліні «Іноземна мова», як і кожному іншому університетському курсу, статусу інструменту особистісного розвитку. Під час навчання особлива увага приділяється читанню, тому що саме цим комплексом навичок ми закладаємо потужний потенціал взаємодії таких мегавимірів, як мова, культура, індивід, діяльність – важливих чинників сутнісного прояву людини.

Щоб добре навчатися, від кожного студента як суб'єкта освітнього середовища вишу вимагається високий рівень автономності навчальної діяльності, уміння обирати власну освітню траєкторію для професійного й особистісного становлення, а також уміння активно взаємодіяти з іншими суб'єктами освітнього простору. Здійснити це неможливо без опори на міцно сформовані навички читання в сучасному їхньому трактуванні, які були б пропущені через призму кожної з навчальних дисциплін університетського рівня, у тому числі й іноземної мови.

Опановуючи сучасні іноземні мови (принаймні дві) студент набуває вміння сприймати іноземний текстовий матеріал, що надає йому низку можливостей, як-то здійснювати пошук фахово значущої інформації серед іноземних джерел, а також створювати свою власну інформаційну продукцію (есе, доповіді, реферати, курсові роботи), утілювати оригінальні наукові ідеї в дослідницьких проектах. У процесі читання поповнюється словниковий запас (активний і пасивний), удосконалюється вимова, на практичному рівні закріплюється граматики, тобто під час роботи з текстом надається можливість систематизувати засвоєний раніше граматичний матеріал, бачити структуру мови в цілому. І, звичайно, молодь має дізнаватися щось нове, цікаве, актуальне стосовно свого фаху; кожен студент повинен формуватись як особистість, як свідомий громадянин сучасного демократичного суспільства. Стосовно нашої навчальної дисципліни, ці навички становлять базис мовної компетенції студента і зреалізуються у розвивальній, практичній та освітній цілях кожного практичного заняття іноземної мови.

З огляду на високий рівень значущості текстового матеріалу в засвоєнні мови, у тому числі й іноземної, постає проблема відбору якісного текстового масиву, як за змістом так і за формою, котрий би надавав можливість викладачеві ефективно взаємодіяти зі студентською аудиторією впродовж вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова» на немовних факультетах педагогічного вишу, що і послугувало метою написання цієї статті.

Загальновідомо, що текст є основою, стержнем в опануванні тієї чи іншої теми іноземної мови і, доповнений комплексом різноспрямованих навчальних завдань, може вважатися фундаментом, на якому вибудовується ієрархічна система тісно переплетених між собою вмінь і навичок під назвою «мовна компетенція» з чотирма опорними векторами мовної діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письмо, котрі чітко вказують, що потрібно робити, аби засвоїти мову. Навички, сформовані під час роботи з навчальним текстом,

можуть бути спроектовані на інші види мовленнєвої діяльності такі, як говоріння, аудіювання й письмо.

З огляду на ключову позицію, яку обіймає текст у вивченні іноземної мови, постає питання відбору іншомовного текстового матеріалу серед широкого масиву доступної через комп'ютерні мережі інформації іноземними мовами різного гатунку. Спираючись на певний досвід у підготовці навчальних матеріалів, вважаємо за доцільне виокремити наступні критерії відбору текстових зразків для дисципліни «Іноземна мова».

Критерій 1. Текстовий матеріал має повністю відповідати фаху, що опановується студентською аудиторією. Це є запорукою того, що він буде звучати актуально, доцільно й прокуватиме інтерес, спірність поглядів, формування своєї власної позиції як фахівця.

Критерій 2. Матеріал, що пропонується, має нести в собі риси науковості, бути інформативним, тобто спиратися на загальновідомі факти, теоретичні положення й наукові підходи в межах тієї чи іншої спеціальності. Мають бути цитати, статистичні дані, посилання на персоналії, конкретні фахові ситуації, що допоможе студентові діяти більш вмотивовано, аргументувати свій погляд, бути більш професійним і впевненим.

Критерій 3. Текст стає цікавим для аудиторії, коли в ньому є вияв проблемності, тобто формулюються ті широмасштабні питання, які стоять перед фахівцями цього профілю і чекають на своє вирішення. У цьому є «Цікавинка» є там, де йдеться про ще не розв'язані наукою проблеми, де присутні різні погляди, методологічні підходи. Це спонукає до роботи думки, націлює на діяльність.

Критерій 4. З точки зору якості мовного матеріалу, текст має бути презентативним, тобто являти собою високоякісний зразок загальнонаукового чи технічного стилю сучасної літературної мови з відповідним лексичним наповненням, що скеровує студентів на опанування іноземною мовою на рівні B1- B2 (Intermediate/Upper Intermediate).

Критерій 5. Обов'язковим атрибутом навчального фахового тексту є його акцентування на національну культуру, формування у студентів стереотипу про гідне місце української нації в міжнародній спільноті.

Критерій 6. Позитивне психологічне забарвлення тексту має віддзеркалювати особистісне налаштування на життєстверджувальний оптимізм. Це той психологічний месидж, який викладач пропонує аудиторії («Мені це цікаво і я хочу цим поділитися з вами») і саме це забарвлення робить текст вагомим, особистісно значущим, створює підґрунтя для психологічної взаємодії викладача з аудиторією.

У межах одного змістового модуля ці текстові характеристики виявляють себе таким чином:

Розподіл текстового матеріалу для спеціальності «Інформатика» (модуль / тема 1: «Computer hardware»)

Таблиця 1

Назва тексту й вид роботи	Критерій					
	1	2	3	4	5	6
1. Babbage* Glushkov (аудіювання)	+			+	+	+
2. Personal computer (написання диктанту)	+			+		+
3. How computers operate (вступний текст до теми; завдання – переклад)	+	+		+		+
4. Digital and analogue computers (основний тематичний текст 1; завдання – переклад)	+	+	+	+		+
5. Computer memory (основний тематичний текст 2; завдання – переклад)	+	+		+		+
6. Uses of computers (текст на переказ)	+	+		+		+
7. Computer keyboard (самостійно скласти текст за матеріалами електронних енциклопедій)	+	+		+		+

8. Індивідуальні тексти (в середньому – 10) для перекладу: Computer mouse Computer hardware Binary code Transistor Turing Processor Input devices Cache Output devices Printers	+	+		+		+
9. Lebedev (текст для анотування)	+			+	+	+
10. 5 підсумкових текстів до модуля/ теми: Artificial intelligence Supercomputer Modern computer systems computers Logarithm Von Neumann architecture	+	+		+		+

*Англійською мовою зазначені назви навчальних текстів.

Якщо вдається до більш детального аналізу вищезазначених положень, бачимо, що названі критерії утворюють досить чітку, функціональну за своїм змістовим наповненням систему й при їхній насупній класифікації розпадаються на дві категорії (підсистеми) за ознакою обов'язкової чи необов'язкової належності кожному з навчальних текстів. Тобто одні текстові характеристики є постійними, вони присутні у всіх іншомовних текстах, а інші – варіативні й трапляються не в усіх текстових уривках, попри їхню значущість і важливу роль у вивченні іноземної мови.

Наочно це можна уявити так:

Постійні характеристики навчального іншомовного тексту:	Варіативні характеристики навчального іншомовного тексту:
<ul style="list-style-type: none"> фаховість мовна відповідність позитивна психологічна забарвленість 	<ul style="list-style-type: none"> науковість (інформативність) проблемність культурна спрямованість

Аналізуючи текстовий матеріал іноземною мовою для семи спеціальностей педагогічного вишу, а саме: «Математика», «Статистика», «Фізика», «Інформатика», «Історія», «Право» та «Дошкільна освіта», який опрацьовувався впродовж двох змістових модулів 1 семестру 2015 року, відстежуємо наступний розподіл непостійних текстових критеріїв:

Варіативні характеристики іншомовного тексту і їхній розподіл в текстовому масиві за певними спеціальностями

Таблиця 2

Предмет	Критерії відбору текстового матеріалу		
	Науковість (інформативність)	Проблемність	Культурна спрямованість
«Математика»	Mathematical logic*	Modern mathematical models	Fibonacci Archimedes Euclid Ostrogradsky
«Статистика»	Census	Overpopulation	Pearson Mendel

«Фізика»	The Solar System Universe	Antimatter Relativity	Kondratyuk Ivan Puluy Newton Hawking
«Інформатика»	C Ruby Operating System	Social networks Network security	Lebedev Glushkov Jobs Dennis Ritchie Linus Torvalds
«Історія»	Education in ancient Rome Sparta	War	Ivan Sirko Kleinody
«Право»	Monarchy The Supreme Court of Ukraine	Second class citizens	Washington The Constitution of Pylyp Orlyk
«Дошкільна освіта»	Private kindergarten	Homeschooling	Sukhomlynsky Fröbel Pestalozzi Montessori

* Англійською мовою зазначені назви навчальних текстів.

Працюючи з широким діапазоном текстових зразків, окремо постає питання узагальнення лексики, яка пропонується для засвоєння в цих текстах, що є важливим показником рівня володіння мовним матеріалом у цілому. У відібраних за вищезазначеними критеріями текстах маємо можливість запропонувати студентам для опанування 500 – 700 лексичних одиниць в межах одного модуля з огляду на загальну наповнюваність вокабуляру студента в кінці вивчення навчальної дисципліни в 2 500 – 2 800 слів загальнонаукової і фахової спрямованості. Для модуля 1 спеціальності «Інформатика» (Таблиця 1) цей показник розподіляється так:

Лексична наповнюваність текстового матеріалу для одного змістового модуля

Таблиця 3

Тексти за їхнім призначенням	Лексична наповнюваність іншомовного текстового матеріалу:	
	для одного текстового зразка	кількість текстів цього зразка для одного модуля
Тексти для аудіювання	10 л.о.	2
Тексти для диктанту	10 л.о.	1-2
Тексти для переказу	10 л.о.	1-2
Тексти для усного/письмового перекладу:		
– тематичний текст для всієї групи;	20-30 л.о.	1-2
– індивідуальні тексти	30 л.о.	≈12
Тексти для анотування	10 л.о.	1
Тексти для самостійного укладання	20-25 л.о.	1
Узагальнювальні тексти до теми	30 л.о.	5

Кількість опрацьованих студентами текстів збільшується, якщо частину матеріалу запропонувати в онлайн-режимі, наприклад, в електронному навчальному середовищі MOODLE.

Висновки

1. Систематизований добір текстового матеріалу дає змогу якісно підвищити результативність засвоєння дисципліни «Іноземна мова» на немовних факультетах педагогічного вишу, що виявляється у наступному:

– кількість засвоєних лексичних одиниць упродовж чотирьох змістових модулів сягає 2 – 2,5 тис. одиниць мови;

– формуються навички двостороннього перекладу фахових текстів;

– краще опановується граматичний матеріал;

– студенти вчаться самостійно добирати текстовий матеріал (у вигляді презентацій, доповідей) і висловлювати свій погляд з фахово значущих питань у письмовій формі (письмова творча робота);

– студентські роботи можуть бути оформлені як доповіді для наукових конференцій.

2. Зростають усі показники динамічності зворотнього зв'язку у взаємодії викладача і студента в межах вивчення дисципліни «Іноземна мова», що наповнює навчальний процес додатковим змістом, роблячи його однаково цікавим як для студентів, так і для викладача.

3. Підвищується якість текстового матеріалу з погляду його мовної відповідності; культурна спрямованість набуває статусу обов'язкового атрибуту навчального тексту.

4. Формується позитивне ставлення до читання як виду мовленнєвої діяльності, зростає рівень мотивації до вивчення іноземної мови, формується більш глибоке розуміння своєї рідної мови й національної культури.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Драч А.С. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для навчання читання майбутніх учителів англійської мови // Іноземні мови. – №3 (83). – 2015. – С.37–44.

2. Ковальчук В.Б. Використання віртуального навчального середовища MOODLE для створення курсу-практикуму з іноземної мови за фаховим спрямуванням // Наукові записки. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград:РВЦ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2012.

3. Павловська Ю.В. Вправи для індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого мовлення майбутніх аналітиків систем // Іноземні мови. – №1 (81). 2015. – С.39–45.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Валентина Ковальчук – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри лінгводидактики та іноземних мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: роль вимови у вивченні іноземних мов; місце інформаційних технологій в удосконаленні іншомовних компетенцій.